

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. IV. An Christus ut homo, ita sit caput Angelorum, quod ipsis gratiam &
gloriam, etiam essentialem, meruerit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

& Christus ut homo sunt quodammodo ejusdem etiam specie naturæ, in quantum scilicet habent eandem specie participationem divinæ naturæ, in gratia habituali consistentem.

Objicies quartò: Christus in quantum homo eorum tantum est caput, quorum est sponsus: Sed in quantum homo non est sponsus Angelorum, ut docet D. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 4. Ergo in quantum homo caput Angelorum non est.

60 Respondeo negando Majorem, nam inter sponsum & sponsam requiritur ætoma convenientia in natura, ut ait S. Doctor loco citato: inter caput autem mysticum & membra, tanta convenientia non requiritur, sed sufficit convenientia generica in natura, ut in solutione præcedentis objectionis dicebamus.

61 Obiter tamen observandum est, quod licet Christus ut homo non dicatur sponsus Angelorum ita propriè ut dicitur illorum caput, aliquantulum tamen sponsus illorum dicitur, ut docet D. Bernardus serm. 27. in Cantica, his verbis: *Cum haberet sponsam inherentem sibi a principio multitudinem Angelorum, placuit ei & de hominibus convocare Ecclesiam, atque unire illi quæ de cælo est, ut sit sponsa una & sponsus unus.* Nec dissentit S. Thomas loco citato, nam ibidem in responsione ad 3, ita concludit: *Et sic convenientia quæ est inter Deum & Angelos, magis sufficit ad rationem capitis, quàm ad rationem sponsi.* Quibus verbis satis indicat ad utrumque aliquam rationem sufficere.

§. III.

Duo corollaria notatu digna.

62 **E**X dictis hæcenus collige, Christum ut hominem, fuisse caput morale primorum parentum, non tantum post eorum lapsum, sed etiam in statu ipsorum innocentia: nam Christus influxit moraliter in primos parentes adhuc innocentes, sicut in Angelos, aliquam gratiam accidentalem, nimirum fidem in ipsum venturum, non quidem ut redemptorem, sed ut in consummatorem gloriæ, ut articulo sequenti §. 5. dicemus.

63 Colligens secundò contra Catharinum, Suarezem, aliosque Recentiores, Christum ut hominem, non esse propriè caput creaturarum irrationalium. Nam ut antea dicebamus, de ratione capitis est ut aliquid in membra influat: Sed Christus, in quantum homo, nihil influat in creaturas irracionales; Ergo non est illarum caput. Major patet. Minor probatur. Id quod Christus in quantum homo in membra sua influat, vel debet esse donum gratiæ, vel ad ordinem supernaturalem pertinere; alioquin à Deo quidem ut auctore naturæ, & consequenter ab ipso, Christo ut est Deus oritur, non autem à Christo ut homine; unde Augustinus Epist. 113. *Meruit nobis Christus ut iusti essemus, non ut homines vel liberi essemus.* Quasi diceret, Christum dona quidem supernaturalia meruisse, non autem ea quæ ad ordinem naturalem pertinent: Sed omnia dona quæ creaturis irrationalibus communicantur, pertinent ad ordinem naturæ; Ergo illa à Christo ut capite non procedunt, nec ex merito ejus conferuntur, sed à Deo ut auctore naturæ communicantur, subindeque Christus non est propriè caput creaturarum irrationalium.

64 Nec obstat quod objicit Suarez ex D. Paulo ad Coloss. 1. ubi Christus dicitur *Primogenitus om-*

Anis creatura. Hoc enim de Christo dicitur, ut effluens Dei, in natura increata subsistens, ut patet ex textu illum perlegenti. Veleiam dicitur Primogenitus omnis creaturæ, id est hominis, quia homo in Sacra Scriptura interdum vocatur *omnis creatura*, ut patet ex illo Marci ultimo: *Prædicite Evangelium omni creaturæ.* Vel beneque dici potest primogenitus omnis creaturæ, in quantum homo, quia sub hac ratione est finis omnium creaturarum, ut alibi exposuimus.

ARTICULUS IV.

B *An Christus ut homo, ita sit caput Angelorum, quod ipsis gratiam & gloriam, etiam essentiali, meruerit?*

DUplex est Angelorum gratia & gloria: una essentialis, & altera accidentalis. Gratia essentialis Angelorum est sicut in nobis, gratia habitualis, quæ dicitur formalis participatio naturæ divinæ. Accidentalibus vero est illuminatio eorum intellectu de rebus ad nostram redemptorem pertinentibus, atque adeo de mysterio incarnationis Dei, quæ idcirco in illis fit, ut cooperentur Deo tanquam ejus ministri in negotiis salutis humanæ. Similiter gloria essentialis in Angelis est sicut in hominibus visio beata & intuitiva divinæ essentia: accidentalibus vero est gaudium illud quod de rebus à se gestis in ministerio nostræ salutis percipiunt. Hoc præmissis.

Certum est apud omnes nobiscum admittere, Christum ut hominem esse caput Angelorum, gratiam & gloriam accidentalem dependentem ab ejus merito & influxu fuisse ipsis collatam ad caput siquidem politicum Angelorum pertinentem, ipsos in ministerium nostræ salutis ordinatos illuminare & dirigere, subindeque & esse causam, saltem moraliter, talis illustrationis, nec non cooperationis ad eam sequentis, & ejus mercedis. Unde solum restat difficultas, an Christus ut homo gratiam & gloriam essentiali in Angelos influat, eamque ipsis meruerit?

In cujus difficultatis resolutione tres inveniuntur Authorum sententias, duas extremas, & aliam mediam. Prima affirmat absolute Christum ut hominem, ita esse caput Angelorum, ut ipsis gratiam & gloriam etiam essentiali meruerit. Secunda id absolute negat. Tertia utramque concessione volens, docet Deum ab æterno habuisse nostrum modo intelligendi duo decreta circa gratiam & gloriam essentiali Angelis conferendam; unum antecedens prævisionem Christi, & aliud eam subsequens; priorique decreto voluisse Deum gratiam & gloriam illam tribuere Angelis ex mera sui liberalitate, & omnino independentem à merito Christi, ut pote non dum prævisi: deinceps tamen secundo alio decreto, & posteriori ad prævisionem Christi, statuisse ut eadem gratia & gloria, quas prius ex sola sua liberalitate Angelis conferre decreverat, darentur etiam propter Christi meritum. Primam sententiam tenent Catharinus, Galatinus, Cabrea, Suarez, Valenzia, & ex recentioribus Thomistis illustrissimus Dominus Godoy, Episcopus Ovrensis. Secundæ adhaerent Medina, Nazarius Alvarez, Joannes à S. Thoma, & extra Scholam D. Thomæ Vazquez & Delugo. Tertia vero præceter Vincentio Asturicensi, & Cipullo.

§ 1.

Secunda sententia ut verior & probabilior eligitur, & ex Scriptura probatur.

Dico igitur: Christus ut homo, ita est caput Angelorum, ut ipsis tamen gratiam & gloriam essentialem nullo modo meruerit, sed solum accidentalem.

Probatur primo conclusio triplici Scripturae testimonio. Primum habetur Lucæ secundo, ubi Angelus Pastores alloquens post Christi natiuitatem, gaudulundus dicebat: *Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator: huius enim verbis laetis indicat, Christum solis hominibus natum esse; alioquin tanti beneficii non minisset, nec solis Pastoribus, ceterisque hominibus, sed etiam Angelis, natum esse Salvatorem prædicasset. Unde Bernardus homilia tertia super Misus est, in fine, hæc verba Isaie expendens: Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis, subdit: Nobis, inquam, non sibi, qui utique antea temporis multo nobilior natus ex Patre, nasci temporaliter non indigebat ex matre. Non Angelus quoque, quicum magnam haberent parvulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis est datus, quia nobis necessarius. Iam de nobis nato & dato faciamus ad quod datus est & natus. Iamur nostro in nostram utilitatem. De Salvatore saltem operemur. Similia habet Guericus Abbas sermone tertio de Nativitate Domini, ubi tradens etiam illud, Puer natus est nobis: Nobis profus (inquit) non enim sibi, non Angelis. Sibi, inquam, natus non est, ut scilicet hac natiuitate esse, aut melius esse inciperet, qui antequam temporaliter nasceretur, æternaliter erat, & perfecta beatitudo sibi erat, quia de Deo perfectus, Deus perfectus natus erat. Angelus natus non est, quia nec Angelus ille qui in veritate stabat, reparari indigebat, nec illius qui ceciderat casus reparabilis erat. Ideo nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit; & qui Deus natus erat sibi, puer natus est nobis, se quodammodo relinquens, & Angelos transiens, ut ad nos usque deveniens, unus fieret & nobis, & eternitatis semetipso, minoratus ab Angelis, aequalis fieri nobis. Qui igitur æternaliter sibi & Angelis erat beatitudo, natus temporaliter, factus est nobis redemptio.*

Secundum testimonium habetur Matthæi decimo octavo, & Lucæ decimo quinto, ubi Christus parabolam inducit pastoris, qui nonaginta novem oves in deserto reliquerat, ut centesimam quæ perierat, salvam faceret: communis enim Patrum interpretatio in huic locum est, per nonaginta novem oves in deserto relictas, significari novem Angelorum choros, quos Christus verus & bonus Pastor, in cælo quodam modo deseruit, dum è sinu Patris in uterum beatæ Virginis descendit, ut ovem centesimam, quæ hominem designat, à patria aberantem, & peccato perditum quæretet, & sanguine proprio salvum faceret. Ita hanc parabolam explicant Divus Ambrosius libro septimo in Lucam, capite de ove centesima. Divus Gregorius homilia trigesima quarta in Evang. & Venerabilis Beda in illud Lucæ decimo quinto, *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, &c.*

Tertius locus sumitur ex capite secundo Epistolæ ad Hebræos, ubi apostolus loquens de excellentia Christi supra Angelos, sic habet: *Qui enim sanctificat, & qui sanctificatur ex uno omnes: propter quam causam non confunditur eos vocare fratres, dicens, nuntiabo nomen tuum fratribus meis, & iterum: Ecce ego & pueri mei quos dedisti mihi Deus. Quia ergo*

A pueri, communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem. Ex quibus verbis sic formatur argumentum: Omnes qui sanctificantur à Christo, atque ad eum quibus ipse ærervit gratiam sanctificantem, quæ est gratia essentialis, vocantur pueri & fratres Christi: Sed angeli non possunt pueri & fratres Christi appellari: Ergo illis non meruit gratiam sanctificantem, sive essentialem. Major est propositio apostoli, dicit enim quod qui sanctificantur & qui sanctificat, sunt omnes ex uno, & quod propter hanc causam, non confunditur eos fratres vocare, & quod eos vocat pueros suos. Minor verò probatur: Illi dicuntur ab apostolo pueri, & fratres Christi, qui communicaverunt carni & sanguini; Sed angeli non communicaverunt carni & sanguini, utpote spiritus puri: Ergo vocari nequeunt pueri & fratres Christi.

Respondent Suarez, & Cabrera, duplicem esse sanctificationem, sive gratiam essentialem: unam quæ non tantum sanctificat, sed etiam redimit à peccato; alteram quæ licet reddat sanctum, non tamen liberat à peccato, eò quòd in subiecto suo illud non repetat: A postolum autem loco citato non loqui de utraque illa sanctificatione, sed duntaxat de illa quæ redimitur à peccato is qui sanctificatur, subindeque nihil amplius ex illo testimonio concludi, quàm quod Christus non meruerit angelis gratiam essentialem, quæ eos sicut homines liberaret à peccato.

Sed contra: Id eò apostolus loco citato loquitur solum de sanctificatione liberativa à peccato, quia nullam aliam agnoscebat, cuius causa fuisset meritum Christi: si enim aliam agnovisset, valde processisset diminutè in eo quod præcipuè intendebat, nempe excellentiam Christi supra Angelos describere; eam enim amplius & maxime commendare potuisset Hebræis, ex eo quod suo merito, non tantum redemptos, sive homines, sed etiam non redemptos, sive Angelos, sanctificasset.

§. II.

Testimonia Divi Thomæ.

Proest etiam probari conclusio ex Divo Thoma, qui variis in locis aperte favet nostræ sententiæ: nam quæst. 29. de verit. art. 7. ad 5. sic ait: *Sicut mereri est viatoris, ita non nisi pro viatore aliquis potest mereri; quia oportet ut ei pro quo quis meretur, aliquid desit eorum quæ sub merito cadunt: Angeli autem non sunt viatores, quantum ad premium essentiali, & ideo quantum ad hoc nihil eis meruit Christus: sunt autem aliquo modo viatores, respectu premij accidentalii, in quantum nobis ministrant, ad quod valet eis meritum Christi. Et in 2. sent. dist. 9. quæstione prima, articulo octavo ad secundum docet operationem hominis efficaciorè esse ad merendam vitam æternam, quàm sit operatio Angelis; & inter alias rationes pro hac veritate, istam affert, quia operatio hominis fundatur in merito Christi, non verò operatio Angelis; atque ad eò centes Christum non meruisse Angelis vitam æternam. Item in 3. dist. 13. quæstione prima, articulo secundo, quæstionè 2. loquens de Christo ait, quod non insluit Angelis removendo prohibens, scilicet peccatum, aut merendo gratiam. Denique in hac parte infra quæstione 59. articulo 6. in corp. & in resp. ad 1. concedit quidem iudicio Dei, negat tamen iudicio Christi ut hominis, Angelos subijci, quantum*

ad primum essentiale, & damnationem eternam. Que doctrina verificari non potest, si Christus Angelis meruit primum essentiale: si enim antiqui Patres, licet ante incarnationem iustificati, eo ipso tamen quod ex meritis Christi iustitiam suam habuerunt, subsunt iudicio Christi humano in fine mundi futuro; quare ad Christum ut hominem non pertinebit iudicare Angelos in extremo iudicio de merito essentiali, & premio illi correspondente, si tale primum ex meritis & gratia Christi consecuti sunt?

§. III.

Eadem veritas ratione fundatur.

74 Plures adduci solent rationes in eiusdem veritatis confirmationem. Prima & precipua sumitur ex principiis supra disp. 3. art. 1. statutis, agendo de motivo incarnationis, potestque sic breviter proponi. Decretum de conferenda gratia & gloria ex meritis Christi, dependet ex praevisione peccati Adami; saltem in genere causa materialis & occasionalis. Sed decretum de conferenda gratia & gloria essentiali Angelis, non dependet ex praevisione peccati Adami: Ergo decretum illud non innititur praesentiae meritorum Christi, nec ab illa dependet, subindeque gratia & gloria essentialis Angelis collata, non est ex meritis Christi, sed ex mera & gratuita liberalitate Dei. Major probatur: Christus & eius incarnatio decreta fuerunt dependenter a praevisione peccati Adami, ita ut illo non peccante Filius Dei non venisset, ut loco citato fuit cum S. Doctore ostendimus. Ergo gratia & gloria ex meritis Christi conferenda, non potest etiam non dependere a praevisione peccati. Minor autem, in qua est difficultas, probatur primo. Cum Adamus ex suggestionem mali Angeli jam damnatus, lapsus fuerit, deus priusquam statueret permittere peccatum primi parentis nostri, ac proinde priusquam illud praesciret, debuit habere voluntatem permitendi lapsum primi Angeli, subindeque & voluntatem efficacem conservandi bonos Angelos in gratia, eosque consequenter remunerandi gloria essentiali, aliis reprobandis malorum Angelorum esset prior praedestinatione bonorum, quod tamen omnes negant: Ergo similiter, imò a fortiori, priusquam deus decerneret permittere peccatum Adami, illudque praesciret, voluit conferre Angelis gratiam & gloriam essentialem.

Secundo probatur eadem Minor principalis: Gratia quae est dependens ex praevisione peccati, est gratia sanans & redimens; ut de se patet: Sed gratia collata Angelis non est huiusmodi, ut enim dicitur Matth. 9. *Non est opus valentibus medico, sed his qui male habent*: Ergo gratia collata Angelis non est dependens ex praevisione peccati Adami, nec per consequens ex meritis Christi venturi, sed ex mera liberalitate Dei.

75 Secunda ratio: Omne meritum Christi pro his quos sanctificavit, ita fuit passione & morte sua consummatum, ut necno per Christum sanctificatus sit, nisi pro eo Christus passus & mortuus sit, unde quicumque excluditur a sanguine & morte Christi, etiam ab eius merito & sanctificatione excluditur: Sed Angeli a sanguine & morte Christi excluduntur: Ergo & ab eius sanctificatione & merito. Minor est certa, & passim docetur a SS. Patribus: Augustinus enim in En-

A chiridio cap. 61. sic ait: *Proprio F. li. suo non peccavit sed pro omnibus tradidit illum: non enim pro Angelis mortuus est Christus*. Bernardus sermone in festo quarta hebdomada sancti: *Passio hominis dicitur, quia alteri dari non potuit: nunquid Angeli dicitur? Sed ille non respicit Gregorius lib. vigesimo octavo moralium cap. 6. Incarnationis mysterium & ipsi Angeli electi mortui sunt, qui eodem mysterio redempti non sunt: Id enim evidenter convincitur ex illa consequentia quae facit Apostolus secundo ad Corinthios quibus: *Vnus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt, scilicet per peccatum: Sed Angeli boni & electi nunquam fuerunt mortui per peccatum: Ergo nullo modo potest dici quod pro illis Christus mortuus sit.**

Major autem in qua est difficultas probatur ex illo Apostoli ad Hebraeos decimo. *Una oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos*. Quibus verbis aperte declaratur, quod quicumque sanctificati sunt, illa una oblatione qua Christum ara crucis seipsum in satisfactionem pro peccato obtulit, gratiam & sanctificationem obtulerunt, subindeque quod omne Christi meritum pro his quos sanctificavit, passione & morte sua consummatum fuit. Ratio etiam id faceret, si convenientissimum est, ut omne Christi meritum pro his quos sanctificavit, in perfecta oblatione eius opere completum & consummatum sit: Sed Christi passio & mors fuit opus Christi perfectissimum, & praestantissimum, quia in eo completum est totum pondus charitatis ipsius, juxta illud Apostoli ad Romanos 5. *Commendat enim charitatem suam Deus in nobis, quia cum peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est*. Quae verba interpretans Divus Thomas, subdit: *In hoc quod dicitur commendat, immensitatem quandam divinae charitatis designat: Ergo omne Christi meritum pro his quos sanctificavit, passione & morte sua consummatum est.*

Confirmatur: In his quae Christus pro seipso meruit, consummavit meritum suum per passionem & mortem, juxta illud Lucae 24. *Nonne propeuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*. Et ad Philippenses secundo. *Factus obedientiam usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum*. Ergo a fortiori omne Christi meritum pro his quos sanctificavit, passione & morte sua consummatum est. Unde commentum ac temerarium videtur quod ait Suarez, nempe: Christi merita pro hominibus, non nisi per mortem & passionem suam consummata fuisse, pro Angelis vero ante mortem & sanguinis effusionem, subindeque actibus passionem antecedentibus, gratiam & beatitudinem ipsis promeruisse: cum enim hoc ex mera Dei voluntate dependeat, iudicare de illo absque revelatione Ecclesiae, aut urgentissima ratione, temeritate non vacat; praesertim cum Apostolus offerat, *Christum una oblatione* (id est morte & passione sua) consummasse in semetipsum sanctificatos.

76 Tertia ratio: Nullus iustificatus per meritum Christi, est glorificatus ante meritum Christi per passionem consummata: Sed Angeli sunt glorificati ante meritum Christi per passionem consummata: Ergo per meritum Christi iustificati non sunt. Minor est certa de fide, & patet ex illo Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*. Major vero probatur exemplo Patrum antiquorum qui incarnationem praecesserunt: ideo enim illi non sunt glorificati ante passionem Christi.

quia eorum gratia, erat gratia derivata à Christi, & ideo non debebat prius consummari in membris, quam in capite à quo derivabatur.

79 Respondet Suarez, negando paritatem, & assignando rationem discriminis, & eo quod ut homines introducerentur in gloriam, debebat expectari perfecta satisfactio pro peccatis hominum, quæ non fuit Deo exhibitæ, nisi in passione & morte Christi: hoc autem non habet locum in Angelis, cum enim non peccassent, non indigebant satisfactione Christi, ut introducerentur in gloriam.

80 Sed contra: Juxta hunc Authorem, tam dependens erat gloria Angelorum à meritis Christi, quam gloria hominum à satisfactioe Christi: Sed propter dependentiam gloriæ hominum à perfecta Christi satisfactioe, per mortem consummata, non poterant homines intrare in gloriam, nisi post exhibitam talem satisfactioem: Ergo similiter ob dependentiam gloriæ Angelorum à meritis Christi consummatis, non poterant Angeli introducti in gloriam, ante prædictam consummationem meritorum, vel si sufficerent merita Christi, ut prævisa, ad hoc ut Angeli glorificarentur, sufficiebat enim satisfactio Christi ut prævisa, ad hoc ut homines glorificarentur.

81 Ex dictis consutata manet sententia Vincentii Astuticensis & Cipulli: si enim Angeli non habuerunt gratiam & gloriam essentialem ex meritis Christi, ut jam ostendimus, eam non obtinuerunt duplici titulo, ut illi Authores asserunt, sed uno tantum, nimirum gratuita donationis & puræ liberalitatis.

82 Addo, quod supposita in Deo antecedenter ad decretum Incarnationis, voluntate efficaci dandi gratiam & gloriam essentialem Angelis ex mera liberalitate, gratis omnino & inutiliter statuitur in illo, consequenter ad tale decretum, nova alia voluntas dandi eandem gratiam & gloriam Angelis intuitu meritorum Christi. Quæro enim cui bono nova ista & secunda voluntas? Non bono ipsorum Angelorum, quandoquidè nihil amplius ex vi illius habent de gratia & gloria essentiali, quam ex vi voluntatis antecedentis prævisionem Christi. Non bono etiam gloriæ ipsius Christi, utpote cum non faciat Angelos ab ipso dependere, nisi pro titulo, sine ulla profusore; siquidem quod Angeli habeant ex merito Christi idem quod haberent, licet non esset tale meritum, titulariæ solum facit dependentiam ab eo, non verò realem. Unde sicut si homines aliunde quam per Christum fuissent iustificati, gratis pro illis mortuus fuisset Christus, ut habet Apostolus ad Galatas 2, dicens: Si enim per legem iustitia, ergo grati Christus mortuus est, ita si militet, si aliunde Angelis iustitia, quam per Christum, videlicet ut concedunt prædicti Authores ex mera Dei liberalitate, gratis pro illis meruit Christus.

§. IV.

Solvuntur objectiones ex testimoniis Scripturæ & SS. Patrum.

83 Obijciunt in primis Adversarii quædam Scripturæ testimonia, quibus significari videntur, Christum non solum hominibus, sed etiam Angelis gratiam & gloriam essentialem meruisse: dicitur enim ad Ephes. 1, proposuisse Deum in

A Christo instaurare omnia quæ in cælis sunt, & quæ in terra. Et ad Colossenses primo idem Apostolus allegit Christum: *in sanguinem crucis sue, sive quæ in terra, sive quæ in cælis sunt.* Item Joannis 14. Christus dicebat: *Nemo venit ad Patrem nisi per me.* Denique Apocal. 12. dicitur de Angelis, quod *vicerunt eum* (scilicet Diabolum) *per sanguinem agni.* Si autem Angelorum victoria adscribenda sit sanguini Christi, sequitur eos ex Christi meritis habuisse perseverantiam, quæ vicerunt draconem, seu diabolum, ac proinde reliqua auxilia gratiæ, & gloriam essentialem.

84 Confirmatur: Apostolus ad Romanos quinto loquens de gratia Christi ut hominis, eoque essentiali, dicit, quod hæc *abundavit in plures.* quæ delictum unius Adam: Sed non in plures homines, peccatum enim Adæ omnes homines infecit: Ergo in homines simul & in Angelos, subindeque Angelis meruit Christus gratiam & gloriam essentialem.

85 Confirmatur amplius: Ad Hebræos 2, dicitur quod *decebat eum propter quem omnia, & per quem omnia qui multos filios in gloriam aduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari.* Ubi Apostolus loquitur de Christo, supponitque ipsum ante suam passionem multos in gloriam adduxisse, qui quidem esse debuerunt Angeli, quia prius quam Christus pateretur, nullus hominum intravit cælum: Ergo supponit Christum gloriam essentialem Angelis meruisse.

86 Ad objectionem respondeo illum locum Epistolæ ad Ephesios sic intelligi & exponi à Divo Thoma ibidem lect. 3. *Per Christum instaurari omnia quæ in cælis sunt, ad est Angelos, non quod pro Angelis mortuus sit Christus, sed quia in redimendo hominem re-integratur ruina Angelorum:* Psal. 109 *implevit ruinas.* Similiter ad alium locum Epistolæ ad Colossenses, respondet idem sanctus Doctor ibidem lectione 5. verba illa esse intelligenda de concordia inter Deum & homines, quam Christus Dominus per mortem suam operatus est. Etenim inter Deum & hominem causa discordiæ fuit peccatum, & inter Judæos & Gentiles lex; quia ergo Christus per crucem de fluxit peccatum, & implevit legem, cautam tenovit discordiæ, & hoc modo pacificavit sive quæ in cælis, sive quæ in terris sunt, juxta illud ad Ephes. 2. *Ipse enim est pax nostra qui fecit utraque unum.*

87 Ad locum ex Joan. 14 respondetur ex eodem Angelico Præceptore ibidem lect. 2. sensum horum verborum esse, neminem posse venire ad notitiam Patris, nisi per Verbum suum, quod est filius; cum hoc tamen discrimine, quod homines non veniunt ad notitiam Patris, nisi per Verbum carne velatum, Angeli verò cognoscunt Patrem per Filium, seu Verbum, ut est Deus, & in natura divina subsistit; eaq; notitia beatificatur, & veluti nutriuntur & saginantur, ut bellissime declarat Augustinus concione 1. in Plal. 33. his verbis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ecce cibus sempiternus, sed manducant Angeli, manducant supernæ virtutes, manducant cælestes spiritus, & manducant & saginantur. Quis autem homo possit ad illum cibum? unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo ut mensa illa lætæsceret, & ad parvulos perveniret. Cibus in lac non convertitur, nisi per carnem irasciatur, nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans, sed quia minus idoneus est infans qui pane vescatur, ideo ipsum panem mater incarnat, & per humiditatem mammillæ & lactis succum, de ipso pane facit*

pasit infantem. Quomodo ergo de ipso pane pavit nos sapientia Dei quia Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Videte ergo humilitatem, quia panem Angelorum manducavit homo, ut scriptum est.

87 Ad locum Apocalypsis dico, quod quamvis ante verba citata narretur prælium Angelorum, in illis tamen non loquitur Joannes de Angelis, sed de hominibus, ut patet ex ipso contextu: post narratum enim prælium Angelorum cum diabolo, subditur: *Profectus est accusator fratrum nostrorum, & ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Ubi manifestum est, D. Joannem non loqui de Angelis, utpote animas non habentibus.*

88 Ad primam confirmationem desumptam ex verbis Apostoli ad Romanos quinto, respondeo cum Divo Thoma ibi lectione quinta, quod cum Apostolus dixit gratiam Christi abundare in plures, quam delictum Adæ, *lyptures, secundum expositionem Augustini, non sumitur ibi comparativè, sed absolutè; ita ut idem valeat ac multi. Secundum autem Divum Ambrosium, quamvis sumatur comparativè, nihil contra nos quia ut rectè advertit D. Thomas, non sumit Ambrosius delictum Adæ pro delicto originali propagato in omnes homines, sed pro speciali delicto idololatriæ, quod non per propagationem, sed per imitationem descendit ab Adamo in posteros, quod sanè delictum cum abundaverit quidem in multos, non tamen in omnes homines, verum est dicere, quod gratia Christi abundavit in plures homines, quandoquidem non solum pro inidelibus, sed etiam pro peccatis fidelium mortuus est.*

89 Ad secundam confirmationem ex verbis Epistolæ ad Hebræos petitam, respondeo cum sancto Thoma ibidem lectione tertia, *ly multos filios in gloriam adduxerat, intelligendum esse non de Angelis, sed de hominibus, sensumque horum verborum esse, quod multos filios in gloriam adducere decreverat, vel jam adduxerat quoad intentionem & decreverat; unde sanctus Doctor hæc verba exponens ait: Qui adduxerat, id est, adducendos præordinaverat. Quod si aliquis hæc verba Apostoli explicare velit de adductione ad gloriam in executione, dicere poterit, ibi verbum præteriti poni pro verbo futuri; multoties enim in sacris litteris, propter certitudinem prophetiæ, aut eventus futuri, id quod revera eratur futurum, significatur per modum præteriti, sicut Isaiæ nono. *Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis.**

90 Objiciuntur secundò quædam SS. Patrum testimonia, quæ favere videntur Adversariorum sententiæ: Bernardus enim sermone vigesimo secundo super Cantica sic habet: *Qui erexit hominè lapsam, dedit sancti Angelo ne laboretur, sic illum de captivitate eruens, sicut hunc à captivitate defendens; & hac ratione fuit æque utrique redemptio, solvens illum & servans istum.* Quibus verbis concedit Bernardus, Angelos fuisse per Christum præservatos ne laborerent; quo posito negari non potest quod per ipsum fuerint justificati justitiâ essentiali. Divus Gregorius in caput secundum libri primi Regum: *Nullus (inquit) hominum neque Angelorum est sanctus, nisi per Christum.* Divus Hieronymus in caput primum ad Ephesios de Angelis ait, quod absque peccato nullus sit, & sidera ipsa non sint munda coram Deo, omniisque creatura paveat creatoris adventum. *Vnde & crux Salvatoris, non solum ea qua in terra, sed etiam ea qua in caelis erant, purgasse perhibetur;*

A Ergo juxta Hieronymum Christus passione meruit Angelis gratiam sanctificationem, alioquin non videtur quomodo virtute crucis dicitur purgari.

Ad locum Divi Bernardi respondeo, quod ubi loquitur de Christo, non ut homine, sed ut Deo, quoad Angelos, ut constat ex verbis antecedentibus: *Quoniam (inquit) qui erat angelus in divinitate, redemptio factus est nobis.* Supponit enim verba illa, Christum, antequam fieret nobis redemptio, atque ad eò priusquam fieret homo, factum fuisse sanctificationem Angelorum. Cum ergo dicit Bernardus, *Qui erexit hominè lapsam, dedit sancti Angelo ne laboretur, solum videtur quod per Christum, in quantum Deum, iterum Angeli boni, sicut per eundem Christum, in quantum Deum & hominem, redemptio est homo lapsus. Eodem modo intelligi & exponi debet Divus Gregorius, cum dicit, quod multo minus neque Angelorum est sanctus, nisi per Christum;* hoc enim, quantum ad Angelos, intelligendum est de Christo, ut Deo; quoad homines vero de Christo, ut Deo & homine simul, seu de Verbo ut humanâ carne induro.

Ad locum Divi Hieronymi responderet Vasquez disputatione quadragesima nona, caput quinto. *testimonium illud nullius momenti censeri debere, eò quod juxta omnium sententiam, manifestum errorem contra fidem continet: tamen si non satis constitutum ex propria, an ex alterius sententia docuerit.* Sed hæc responsio temeritate non caret, sub dubio enim relinquit, an unus ex præcipuis Ecclesiæ Patribus (quem maximum Doctorem Ecclesiæ, & magistrum mundi Divus Prosper appellat, ac in *lampada ab oriente usque ad occidentem respicientis,* affirmavit Augustinus) fuerit hæreticus, nec ne? Nec valet quod addit Vasquez, nimirum leestimare errorem memoratum non docuisse Hieronymum ex propria sententia, sed ex aliorum libris, nempe Origenis, aut Appollinarij, vel Didymi, &c. Nam hæc correctio errorem potius tribuit Hieronymo, quam ipsum defendat; si enim ex aliorum libris doctrinam illam delatam præstet, & hæc (ut asserit Vasquez) manifestum continet errorem contra fidem, culpabilis redduntur Hieronymus, qui talem errorem docuit, licet ex aliorum libris; non enim licitum est errorem docere, & adducere ex libris aliorum, nisi ad impugnandum.

Ut ergo à tam gravi injuria, maximum hæc Ecclesiæ Doctorem, ac totius orbis magistrum vindicemus, Advertendum est, nomen peccati dupliciter sumi: nimirum strictè, pro culpa mortali; vel largè, pro quocunq; defectu creature, quo sensu monstra interdum vocari solent peccata naturæ. Hoc posito dico, quod quando D. Hieronymus dixit Angelos esse sine peccato, ipsamque Christi crucem eos à peccato purgasse, sumit peccatum non strictè pro culpa mortali, sed late pro alio defectu, nimirum pro negligentia mysterii Incarnationis, à qua crux Christi, sive Christus ut homo, purgavit Angelos, eos illuminando quoad mysterium suæ Incarnationis. Fundamentum autem ita explicandi mentem S. Doctoris habetur ex ejus verbis, exponens enim caput secundum Epistolæ citatæ ad Ephesios, dicit quod omni creatura Domini sui cruce purgata sit. Certè cum non omnis creatura sit capax mali moralis, de illo non loquitur Hieronymus, sed de peccato, ut significat quemcumq; defectum, subindeq; idem dicendum est de peccato, à quo

In expositione capitis primi docuerat purgari Angelos per crucem Christi.

94 Obijciuntur tertiò quædam S. Thomæ testimonia, quæ videntur repugnare nostræ sententiæ: nam S. Doctor super cap. 1. Joannis lect. 10. exponens verba illa Evangelicæ, *De plenitudine quæ nos omnes accepimus*, subdit: *scilicet omnes apostoli, & patriarche, & prophete, & iusti qui fuerunt sunt, & erunt, & etiam OMNES ANGELI.* Et infra sic ait: *Plenitudo gratiæ quæ est in Christo, est causa omnium gratiarum quæ sunt in omnibus intellectualibus creaturis.* Item hic questione septima, articulo nono in corp. docet, quod virtus gratiæ Christi se extendit ad omnes operationes & effectus gratiæ, quæ Christus est primum & universale principium in genere habentium gratiam, sicuti Sol est universalis causa generationis rerum inferiorum.

Ad primum testimonium dicendum, sanctum Doctorem solum velle, omnes, etiam Angelos, de plenitudine Christi accepisse, quatenus varias illustrationes, & gloriæ accidentalem, ex merito Christi habuerunt. Cum verò afferit, gratiam Christi esse causam omnium gratiarum quæ sunt in intellectualibus creaturis, & universale principium in genere habentium gratiam, hoc intelligendum est secundum distributionem accommodatam, nimirum quantum ad omnem gratiam, sive accidentalem, sive essentialem, in hominibus: in Angelis vero, quantum ad omnem gratiam accidentalem, quam habent ut ministri Christi in salutem hominum. Et certè cum locis peragraphe primo adductis loquatur expressè Divus Thomas de gratia & gloria essentiali, negetique Christum eas Angelis meruisse, locis verò in objectione contentis, non loquatur specialiter de illa gratia & gloria, sed de gratia ut sic & in genere, standum potius est locis illis, quàm istis, maxime cum ista possint, juxta expositionem traditam, explicari de gratia accidentali.

§. V.

Diluantur argumenta ex ratione peccati.

96 Triplici ratione insurgunt Adversarii contra nostram sententiam. Prima sic potest proponi: Christus est primus omnium prædestinatorum; juxta illud Psalmi 39. *In capite libri scriptum est de me:* Ergo est causa prædestinationis omnium electorum, tam hominum, quàm Angelorum, subinde quæ omnium effectuum prædestinationis illorum: Sed gratia est primus effectus prædestinationis Angelorum: gloria verò essentialis ultimus: Ergo Christus est causa tam gratiæ quàm gloriæ essentialis Angelorum. Minor sublimior, & ultima Consequentia patent, prima verò suadet ex illo communi axioma: *Primum in unoquoque genere est causa cæterorum.* Ergo si Christus sit primus omnium prædestinatorum, erit causa prædestinationis omnium electorum, tam hominum, quàm Angelorum.

97 Secunda ratio Adversariorum sic procedit: Gratia & gloria essentialis conferuntur hominibus prædestinatis ex meritis Christi, quia est caput illorum. Sed Christus, etiam in quantum homo, est Angelorum caput, ut articulo præcedenti ostendimus: Ergo etiam illis gratia & gloria essentialis ex meritis Christi conferuntur.

98 Tertia ratio est: Eadem videtur esse ratio de tota gloria essentiali Angelorum, ac de quocunque gradu illius: Sed aliquis gradus gloriæ essen-

tialis Angelorum (ille nimirum qui fuit præmiù correspondens actui fidei quem Angeli adhuc viatores habuerunt in Christum ut consummato rem suæ gloriæ) dependet ex meritis Christi prævisis: Ergo & tota gloria essentialis illorum.

Hæc tamen rationes, licet aliquam probabilitatis speciem præferant, facile dilui possunt ex fundamentis quæ supra statuimus. Ad primam enim responderetur, quod licet Christus sit primus prædestinatorum, non tamen eodem modo respectu omnium; nam respectu hominum est primus prædestinatorum, non solum prioritate dignitatis & perfectionis, sed etiam prioritate causalitatis & influxus, quia prædestinatus est ut illorum redemptor, supposita prævisione peccati originalis: respectu verò Angelorum est quidem primus, quantum ad perfectionem & dignitatem, & rationem communem causæ exemplaris; imò est finis eorum, secundum quod sunt præordinati ut ministrarent Christo in officio redemptionis; non tamen est primus prioritate causalitatis & influxus respectu gratiæ & gloriæ essentialis Angelorum, cum non sit prædestinatus ut esset illorum redemptor, sed tantum per respectum ad gloriæ accidentalem, quam Christus ut ipsorum caput in ipsos infundit, ut articulo præcedenti de claravimus. Quando verò dicitur, quod primum in unoquoque genere est causa cæterorum, hoc debet intelligi de causalitate in aliquo genere causæ, vel efficientis, vel exemplaris, vel finalis, non tamen requiritur, quod sit causa efficiens illorum physice vel moraliter; homo enim v.g. licet sit primus in genere animalis, non est tamen causa efficiens cæterorum animalium.

Ad secundam rationem dicendum, non ex sola generali ratione capitis nos colligere omnes effectus nostræ prædestinationis procedere ex meritis Christi, sed ex habitudine capitis ad talia membra ejusdem naturæ specificæ, ad quorum reparationem principaliter venit Christus. Unde D. Thomas quæst. 29. de verit. art. 4. ad 7. ex fine Incarnationis, quia scilicet principaliter facta est ad liberandum hominem à peccato, colligit quod humanitas Christi ordinetur ad influendum in homines redemptos, ut ad finem principaliter intentum, non autem ad influendum in Angelos; nam influxus supra explicatus quo Angelos illuminat, & præmia accidentalia eis tribuit, non est finis Incarnationis, sed Incarnationem consequens, ut ibidem ait S. Doctor.

Dices, si Christus solum accidentaliter infundit in Angelos, dona scilicet accidentaliter, solum accidentaliter & secundum quid erit caput Angelorum, non verò absolute & simpliciter, contra testimonia Scripturæ articulo præcedenti adducta, in quibus absolute & sine addito dicitur caput Angelorum. Difficile etiam explicari poterit, quomodo prædestinatio Angelorum subjiçatur prædestinationi Christi, ut conlummanda & perficienda per ipsum.

Sed nego utramque sequelam licet enim ad rationem capitis naturalis & physici requiratur quod vitam essentialem in membra infundat, non tamen ad rationem capitis morales & mystici, ut patet in Principe respectu Reipublicæ; unde licet Christus gratiam & gloriæ essentialem in Angelos non infundat, quia tamen habet influxum in illos, tum secundum exteriorem gubernationem, tum secundum communicationem accidentalium donorum, potest simpliciter & absolute dici Angelorum caput, licet non omnibus modis, nec i-

Dddd

577
Capitali

ita proprie, sicuti hominum, ut docet D. Thomas hic art. 4. & nos articulo præcedenti declaravimus. Perfecte etiam salvatur, & facile explicatur in nostra sententia, quomodo gratia Angelorum consummatur per Christum: ad hoc enim sufficit quod ab ipso recipiat perfectionem accidentalem, sicut omnis substantia perficitur & consummatur per accidentia.

103 Ad ultimam rationem respondeo negando suppositum Minoris nempe quod aliquis gradus gloriæ essentialis fuerit præmium actus fidei Angelorum in Christum, reduplicative quæ talis; quamvis enim actus ille, consideratus secundum suam substantiam, & quatenus erat actus fidei aliorum myfteriorum, Trinitatis v.g. fuerit meritorius gloriæ essentialis; sicut tamen erat ei accidentale quod terminaretur ad Christum, ut consummatorem gloriæ, ita secundum terminationem hanc consideratus, non fuit meritorius præmii nisi accidentalis, non verò essentialis.

§. VI.

Corollarium præcedenti doctrinæ.

104 EX dictis inferes, Christum Dominum non meruisse Adamo gratiam essentialem quam habuit in statu innocentie: gratia enim collata ex meritis Christi, cum sit dependens ex prævisione peccati, est gratia sanans & redimens, unde à Theologis medicinalis appellatur. Atqui gratia status innocentie, non fuit gratia sanans, sed sanitatis; ut enim dicitur Matth. 9. *Non est opus valentibus medico, sed his qui male habent*: Ergo non fuit ex meritis Christi Redemptoris, sed ex sola liberalitate Dei Conditoris.

105 Confirmatur: Gratia collata ex meritis Christi est fructus sanguinis & passionis ejus, cum omne meritum Christi pro his quos sanctificavit, ita fuerit passiene suæ & morte consummatum, ut nempe per Christum sanctificatus sit, nisi pro eo Christus passus & mortuus sit, ut §. 1. ratione 2. declaravimus: Sed sanguis & passio Christi, non pertinuit ad statum innocentie Adami, ut enim ait Augustinus de corrept. & gratia cap. 12. *In illis bonis Adam Christi morte non eguit*: Ergo gratia essentialis illius status non fuit ex meritis Christi. Sicut tamen Christus idem meruit Angelis gratiam & gloriam accidentalem, quia eas Deus ipsis conferre voluit, consequenter ad prævisionem Christi: ita propter eandem rationem, gratia accidentalis fidei in Christum ut consummatorem gloriæ, quem habuit Protoparens in sua innocentia, consequenter ad revelationem myfterii Incarnationis; illa, inquam, gratia, ipsi à Deo collata est, dependenter à merito Christi.

ARTICULUS V.

Per quam gratiam Christus in ratione capitis Ecclesie constituatur?

106 CUM in Christo duplex sit gratia, una substantialis, quæ gratia unionis dicitur, altera accidentalis, quæ habitualis appellatur, difficultas & controversia est inter Theologos, quænam ex illis Christum in ratione capitis Ecclesie constituat, subindeque gratia capitalis appelletur? Valdeque enim hic disp. 48. cap. 4. Meritius disp. 24. sect. 9. aliiq; ex Recentioribus, contendunt so-

lam gratiam unionis Christum in ratione capitis constituere, subindeque gratiam capitalis dicitur. Econtra verò Medina, Nazarius, Arrius, Cipullus, aliiq; ex nostris Thomitis, docent illam gratiam habituales esse in Christo gratiam capitis. Existimo tamen, gratiam Christi capitalis consistere quidem in recto in gratia habituali, sed in obliquo gratiam unionis importat. Unde sit

§. I.

Duplici conclusione vera sententia statuitur.

DICO primò: Gratia unionis in Christo gratiam capitis non est.

Probatur conclusio ratione fundamentali. Gratia capitis in Christo est illa per quam completum homo influit efficienter moraliter gratiam in Ecclesie membra: Sed Christus ut homo per gratiam unionis hujusmodi efficientiam non habet: Ergo gratia unionis in Christo gratiam capitis non est. Major patet, nam influxus qui per se proprie pertinet ad rationem capitis in Christo, est per modum meriti; licet enim Christus in homo physicè etiam influit in nostram justificationem, hanc tamen influxum non habuit respectu antiquorum Patrum qui justificati fuerunt ante Christi adventum, & tamen est verè capax etiam respectu illorum, Minor verò probatur. Per illam formam influit Christus ut homo moraliter efficienter gratiam, quæ est principium quomodo merendi: Sed gratia unionis non est humanitati Christi principium quo merendi: Ergo Christus per gratiam unionis non influit efficienter moraliter gratiam in Ecclesie membra. Major est evidens, Minor verò suaderur. Id est Christo in homini principium quo merendi, quod est humanitati principium quo eliciendi actus operum naturales, & efficiendi opera meritoria: Sed gratia unionis non est humanitati Christi principium quo operandi, cum non informet physice humanitatem, nec cum illa identificetur, quomodo alterum necessarium erat, ut per eam posset humanitas Christi actus meritorios efficere, ut disp. 12. art. 2. ostensum est: Ergo gratia unionis non est in Christo principium quo merendi.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Gratia capitis constituit Christum intra genus & ordinem operativi, per illam enim Christus constituitur potens influere in alios: Sed per gratiam unionis Christus non constituitur intra genus & ordinem operativi: Ergo per illam in ratione capitis Ecclesie non constituitur. Major patet, Minor probatur, gratia unionis nihil aliud est quam ipsa substantia Verbi Divini, communio Christi humanitati: Sed per eam substantiam non constituitur Christus intra genus & ordinem operativi, cum substantia nec proxime nec radicaliter operativa sit; quia neque est potentia operativa, quæ est principium proximum operandi, neque natura, quæ sola est principium radicale operationis, sed solum terminus & complementum naturæ: Ergo per gratiam unionis Christus intra genus & ordinem operativi non constituitur.

DICO secundò: Gratia capitis in Christo consistit adæquarè in recto in gratia habituali obliquo tamen & de connato, gratiam unionis importat.

Probatur prima pars conclusionis: Per illam dans Christo ut homini radicale posse ad in die